

Projekt AFINET wprowadza systemy rolno-leśne w Europie

<http://www.agroforestry.eu/pl/afinet/afinet>

System alejowy (topola i pszenica). Południowa Francja. Źródło: C. Dupraz.

- AFINET ma na celu promowanie systemów rolno-leśnych w Europie poprzez poszerzanie wiedzy na temat ich zarządzania i projektowania
- W ramach projektu odbyły się już pierwsze spotkania Regionalnych Sieci na Rzecz Innowacji w Agroleśnictwie, podczas których ponad 180 interesariuszy z całej Europy dyskutowało na temat potrzeb i trudności stojących przed agroleśnictwem, a także możliwych dla nich rozwiązań
- 9 regionów europejskich jest zaangażowanych w projekt, który otrzymał dofinansowanie Komisji Europejskiej w ramach programu Horyzont 2020 w wysokości niemal 2.000.000€

System rolno-leśny w gospodarstwie ekologicznym w Szwajcarii. Źródło: F. Herzog.

Agroleśnictwo (system rolno-leśny) to rodzaj rolnictwa, gdzie roślinność drzewiasta (drzewa i krzewy) jest w celowy sposób zintegrowana z uprawą rolniczą lub wytwarzaniem paszy dla zwierząt hodowlanych, w celu odniesienia korzyści z zaistniałych interakcji ekonomicznych i ekologicznych. Pojęcie to obejmuje zarówno zadrzewienia i zakrzaczenia istniejące na granicach działek (np. żywoploty czy szpalery drzew) jak też w ich obrębie (wypas w lesie lub na zadrzewionym obszarze, uprawa współrzędna/alejowa na gruntach ornych lub pastwiskach, uprawa cieniolubnych ziół/grzybów z wykorzystaniem drzew itp.).

W celu podniesienia konkurencyjności rolnictwa i żywotności obszarów wiejskich, AFINET (AgroForestry Innovation NETWORKS) tworzy sieć tematyczną mającą na celu gromadzenie wiedzy oraz dzielenie się doświadczeniem w zakresie najlepszych praktyk z dziedziny agroleśnictwa.

W ramach projektu, Instytut Uprawy Nawożenia i Gleboznawstwa – Państwowy Instytut Badawczy w Puławach (IUNG-PIB) wraz z 13 partnerami z 9 regionów europejskich (Hiszpania, Wielka Brytania, Belgia, Portugalia, Francja, Węgry, Włochy i Finlandia) przedstawi rezultaty badań, mogących mieć zastosowanie w praktyce rolnej i leśnej a także zaprezentuje nowatorskie pomysły na wykorzystanie zadrzewień w produkcji rolniczej dla osiągnięcia korzyści ekonomicznych, środowiskowych i społecznych.

Projekt promuje innowacyjne podejście do prezentowanej kwestii poprzez powołanie Regionalnych Sieci na Rzecz Agroleśnictwa (RAINs) w każdym z zaangażowanych regionów/krajów. RAIN to grupa robocza utworzona przez przedstawicieli kluczowych podmiotów posiadających komplementarną wiedzę z takich dziedzin jak rolnictwo, leśnictwo, nauki środowiskowe, doradztwo rolnicze oraz administracja rządowa/samorządowa. Celem grupy RAIN jest dzielenie się wiedzą i doświadczeniem z zakresu agroleśnictwa.

System leśno-pastwiskowy. Południowo-zachodnia Polska. Fot: R. Borek

W ciągu ostatnich miesięcy odbyły się pierwsze spotkania wszystkich krajowych sieci RAIN, podczas których opracowano główne wytyczne dotyczące regionalnych kierunków współpracy w ramach projektu AFINET. Ponad 180 interesariuszy spotkało się w różnych regionach Europy aby dyskutować nad problemami i potrzebami z jakimi muszą się zmierzyć praktycy agroleśnictwa, przedstawić możliwe rozwiązania z tego zakresu oraz próbować wypełnić luki wiedzy, które należy uwzględnić podczas dalszej realizacji projektu. Ze względu na zróżnicowanie pomiędzy regionami biorącymi udział w projekcie, spotkanie każdej z Sieci RAIN poświęcone było innym, specyficznym dla grupy zainteresowanych uprawom, gatunkom i ich kombinacjom. Na przykład we Włoszech priorytetem dla praktyk rolno-leśnych były sady oliwne, w Portugalii natomiast skupiono się na systemie ekstensywnego wypasu zwanym *montado*; partnerzy z Finlandii omawiali głównie sposoby zarządzania leśnymi pastwiskami, w Belgii zaś dyskusje dotyczyły przede wszystkim integrowania zagajników krótkiej rotacji (wierzba, topola itp.) z hodowlą drobiu. Sieci polska i węgierska stanęły przed szczególnym wyzwaniem, jakim jest brak rozpowszechnienia wspomnianych praktyk rolniczych pośród rolników w tych krajach.

Przykłady systemów rolno-leśnych z Europy. Fot.: 1) Niemcy (J. Mirck); 2) Hiszpania (M. Rois), 3) Wielka Brytania (ORC); 4) Irlandia Północna; 5) Wielka Brytania (ORC), 6) północne Włochy. Źródło: <https://www.flickr.com/photos/agforward/>

Często wymieniane wyzwania jakie stoją przed upowszechnieniem agroleśnictwa w Europie to między innymi pokonanie barier prawnych, nie tylko na poziomie krajowym, ale też w ramach polityki dostosowywania do Europejskiego systemu biurokracji, co było wspomniane przez włoską Sieć RAIN. Członkowie Sieci z Polski, Węgier i Hiszpanii zwrócili uwagę na brak wsparcia legislacyjnego oferowanego rolnikom oraz dyskryminowanie systemów rolno-leśnych, między innymi ze względu na istniejące ograniczenia w łączeniu systemów rolnego i leśnego, blokowaniu rozwoju produkcji w pewnych kierunkach np. produkcji zwierzęcej, czy limit liczby drzew na hektarze.

Co więcej, istotnym problemem jest również brak ogólnodostępnych informacji na temat zarządzania systemami rolno-leśnymi, jak np. optymalne łączenie gatunków w uprawie, intensywność wypasu, koszty i zyski, a także potrzeba stworzenia pokazowych systemów i gospodarstw oraz komercjalizacja produktów agroleśnictwa.

Pierwsze spotkanie Sieci na rzecz Innowacji w Agroleśnictwie (5 lipca 2017 r., IRZiBŻ PAN Popielno)

Spotkanie ekspertów Polskiej Sieci na Rzecz Innowacji w Agroleśnictwie

Warsztaty w Polsce, które zostały przeprowadzone 5 lipca 2017 roku w Popielnie na terenie Stacji Badawczej Instytutu Rozrodu Zwierząt i Badań Żywności PAN zgromadziły 28 interesariuszy w większości doradców rolniczych i rolników. Ustalono cel działania Sieci: Identyfikacja, promocja i wdrażanie zrównoważonych systemów rolno-leśnych oferujących produkty i usługi o wysokiej wartości dodanej poprzez wykorzystanie istniejących praktyk uprawy, specyfiki uwarunkowań środowiskowych i ekonomicznych oraz potencjału polskiego krajobrazu. Sformułowano następujące obszary tematyczne: 1) systemy zadrzewień pastwiskowych z możliwością gospodarczego wykorzystania; 2) wielofunkcyjne pasy zadrzewieniowe; 3) alternatywne praktyki gospodarowania obejmujące systemy rolno-leśne.

Hodowla bydła mięsnego nadającego się do wypasu w warunkach ekstensywnych (również zimą) pozwala na zagospodarowanie zadrzewionych gruntów czy porzuconych gruntów podlegających sukcesji drzew i tym samym przywrócenie tych obszarów do produkcji rolniczej. Na zdjęciu wypas bydła rasy Highland w RZD IUNG Puławy. Fot: R. Borek.

Żywopłaty śródpolne są ostoją bioróżnorodności rolniczej w dużych gospodarstwach. Ich obecność pozwala na zachowanie wielu gatunków owadów drapieżnych, ptaków i ssaków ważnych z punktu widzenia ochrony roślin. Fot: R. Borek.

System alejowy składający się ze współrzędnej uprawy drzew owocowych i warzyw. Gospodarstwo ekologiczne w południowo-zachodniej Polsce. Fot: R. Borek

Spotkanie pozwoliło również zidentyfikować problemy ograniczające rozwój systemów orno-leśnych i leśno-pastwiskowych w Polsce. Należą do nich m.in. brak źródeł finansowania wspierających systemy, niska świadomość rolników na temat korzyści zadrzewień w dłuższym okresie, nieobecność drzew i zadrzewień w dokumentach zagospodarowania przestrzennego obszarów wiejskich, blokowanie rozwoju produkcji zwierzęcej na obszarze użytków zielonych w Polsce (nie ma konieczności wypasu lub pozyskiwania siana; blisko połowa osób otrzymujących płatności przeprowadza zabieg koszenia ale nie wykorzystuje biomasy roślinnej), wybiórcza interpretacja prawna obecności drzew na działce przez różne oddziały ARiMR skutkująca niestabilną sytuacją poziomu płatności bezpośrednich.

Dyskusje w ramach Sieci RAIN będą trwały przez okres 3,5 roku, podczas których członkowie Sieci będą spotykali się regularnie w celu dzielenia się wiedzą, a następnie jej gromadzenia i upowszechniania w całej Europie dzięki działaniom konsorcjum projektu AFINET. Kolejne spotkania Sieci RAIN odbędą się w terminie od grudnia 2017 do stycznia 2018 roku.

Agroleśnictwo w walce ze zmianami klimatu i zagrożeniami środowiska

Zadrzewienia śródpolne w Parku Krajobrazowym im. Gen. Chłapowskiego. Wielkopolska. Fot. K. Kujawa

Praktyki rolno-leśne mogą w korzystny sposób oddziaływać na środowisko i plonowanie roślin uprawnych. Zadrzewienia wiatrochronne korzystnie oddziałują na mikroklimat pola, ograniczając parowanie wody z upraw rolnych. Wprowadzanie śródpolnych drzew i krzewów odpowiednich gatunków jest naturalną metodą zwalczania szkodników, ograniczając w ten sposób użycie pestycydów. Drzewa zwiększają również akumulację węgla w glebie. Pozwalają również zmniejszyć ryzyko przenoszenia się pożarów, dzięki odpowiedniemu układowi przestrzennemu drzew oraz zgryzaniu krzewów i warstwy zielnej przez zwierzęta w systemie leśno-pastwiskowym. Powyżej wymienione oddziaływania w znacznym stopniu redukują zmiany klimatyczne, do których Polskie rolnictwo jest zobowiązane w ramach polityki klimatyczno-energetycznej UE.

Przejście od monokultur do systemów rolno-leśnych nie tylko wpływa korzystnie na środowisko, ale również ma pozytywne oddziaływanie społeczne i ekonomiczne. Rezultatem wprowadzenia inteligentnych praktyk rolniczych tego typu będzie wyższa jakość produktów, często zwiększenie plonów przy odpowiednim układzie drzew w przestrzeni rolniczej (np. poprzez poprawę mikroklimatu pola czy stabilizację gleby), zróżnicowana działalność produkcyjna, a co za tym idzie – również wyższe dochody.

Więcej informacji:

Strona internetowa:

<http://www.agroforestry.eu/pl/afinet/afinet>

www.facebook.com/agrolesnictwo

Kontakt:

Mgr inż. Małgorzata Gałczyńska

Broker Innowacji AFINET

Instytut Uprawy Nawożenia I Gleboznawstwa

-Państwowy Instytut Badawczy w Puławach

Zakład Biogospodarki i Analiz Systemowych

ul. Czartoryskich 8, 24-100 Puławy

e-mail: mgalczynska@iung.pulawy.pl

Dr inż. Robert Borek

Przedstawiciel Polski w projekcie AFINET

Instytut Uprawy Nawożenia I Gleboznawstwa

-Państwowy Instytut Badawczy w Puławach

Zakład Biogospodarki i Analiz Systemowych

ul. Czartoryskich 8, 24-100 Puławy

e-mail: rborek@iung.pulawy.pl